

Persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikoksiin

Sosiaalitieteiden oppiaineen kandidaatin tutkielma

Laatija(t):
Ida Pyykkö

20.5.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Sosiaalitieteet

Tekijä(t): Ida Pyykkö

Otsikko: Persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikoksiin

Ohjaaja(t): Michael Laakasuo

Sivumäärä: 30

Päivämäärä: 20.5.2025

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan persoonallisuushäiriöiden yhteyttä henkirikosten tekemiseen. Tutkielma toteutettiin integroivana kirjallisuuskatsauksena, ja analyysin kohteena oli kahdeksan vertaisarvioitua artikkelia. Persoonallisuushäiriöitä tarkasteltiin DSM-luokituksen mukaisesti A-, B- ja C-ryhmiin jaoteltuna sekä erillisinä ilmiöinä psykopatian ja vaikean persoonallisuushäiriön osalta. Keskeisten tulosten mukaan erityisesti A- ja B-ryhmän persoonallisuushäiriöt ovat yhteydessä henkirikoksiin, ja vaikea persoonallisuushäiriö sekä psykopatia näyttävät voimakkaimmin vakavien tekojen taustalla. Tutkimuksissa ilmeni myös eroja henkirikoksen luonteessa ja uhrin valinnassa eri häiriöryhmien välillä. Persoonallisuushäiriöt voivat vaikuttaa niin väkivallan asteeseen, suunnitelmallisuuteen kuin tekijä-uhri-suhteen laatuun. Henkilöt, joilla on persoonallisuushäiriö tai psykopatia, tappoivat useammin tuttavien. Vaikea persoonallisuushäiriö oli merkittävästi yhteydessä tuntemattoman tappamiseen. Tutkielma jäsentää aiempaa tutkimustietoa tavalla, joka voi tukea kriminologista riskinarviointia ja edistää henkirikoksen ennaltaehkäisyä ymmärtämällä tekijöiden persoonallisuusprofileja tarkemmin. Tutkielman perusteella persoonallisuushäiriöt muodostavat merkittävän yksilötason taustatekijän henkirikoksissa, mutta ne eivät yksin selitä väkivallan syntyä. Tulokset korostavat moniulotteisen tarkastelun merkitystä ja osoittavat tarpeen jatkotutkimukselle, joka yhdistää psykososiaaliset, biologiset ja persoonallisuuteen liittyvät tekijät ymmärtääkseen paremmin väkivaltaisen käyttäytymisen taustaa.

Avainsanat: persoonallisuushäiriöt, A-ryhmä, B-ryhmä, psykopatia, vaikea persoonallisuushäiriö, henkirikokset

Tutkielman kieliasun viimeistelyssä on hyödynnetty tekoälyavusteista työkalua (ChatGPT, OpenAI).

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Teoreettinen tausta	6
2.1	Henkirikos	6
2.2	Persoonallisuuspiirteet	6
2.3	Persoonallisuushäiriöt	6
2.4	Pimeän kolmion teoria	8
3	Aiempi tutkimus	11
3.1	Henkirikollisuuden taustatekijät	11
3.2	Persoonallisuushäiriöiden yhteys rikollis- ja väkivaltakäyttäytymisessä	12
4	Tutkimusasetelma	15
4.1	Tutkielman tavoite	15
4.2	Aineiston esittely	15
4.3	Menetelmien kuvaus	17
5	Eri persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikoksiin	18
5.1	A-ryhmä	18
5.2	B-ryhmä	19
5.3	C-ryhmä	20
5.4	Vaikea persoonallisuushäiriö	20
5.5	Psykopatia	21
6	Persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikosten toteutumiseen	22
6.1	Henkirikoksen luonne	22
6.2	Tekijä-uhri-suhde	23
7	Yhteenveto ja johtopäätökset	25
	Lähteet	28
	Liitteet	30
	Liite 1. aineistoartikkeli	30

1 Johdanto

Rikollisuus vaikuttaa suoraan yhteiskuntien turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Kriminologinen tutkimus pyrkii ymmärtämään rikollisuuden ilmiötä kokonaisuutena ja kehittämään keinoja sen ehkäisyyn (Jain 2022). Tällöin rikollisuudesta voidaan erottaa erilaisia näkökulmia, kuten oikeudellinen ja yhteiskunnallinen näkökulma. Yhteiskunnallinen näkökulma kriminologiassa näkyy pyrkimyksenä kehittää tehokkaita keinoja rikoksentekijöiden hoitoon uudelleenintegroitumisen ja kuntoutuksen toteuttamiseksi yhteiskunnassa (Jain 2022). Yhteiskunnallinen näkökulma keskittyy siis laaja-alaisesti rikollisuuteen, jolloin se huomioi sekä ennaltaehkäisevät toimet että rikollisuuden jälkiseurauksiin vaikuttavat tekijät.

Henkirikosta pidetään yhteiskunnan vakavimpana rikoksena, minkä vuoksi sen taustalla vaikuttavat motiivit herättävät kiinnostusta kriminologeissa ja psykologeissa (Jain 2022). Henkirikoksen taustatekijöitä on moninaisia ja ne voivat esiintyä myös päällekkäin. Merkittävä henkirikoksiin liitetty yksittäinen tekijä on alkoholi, joka Suomessa liittyy valtaosaan henkirikoksista (Lehti 2019). Sen rinnalla voidaan tunnistaa kolme keskeistä taustatekijäryhmää: sosiaaliset, biologiset ja psykologiset tekijät. Sosiaaliset tekijät viittaavat esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin, kuten perhe- tai ystävyysuhteisiin. Biologiset tekijät viittaavat esimerkiksi tiettyihin aivojen rakenteisiin tai välittäjäaineisiin. Psykologiset tekijät puolestaan liittyvät esimerkiksi erilaisiin mielen häiriöihin. Botelho ja Gonçalves (2016) tuovat esiin henkirikosten kausaalisuhteiden määrittämisen haastavuuden, sillä taustatekijät ovat usein keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja muodostavat monimutkaisia suhteita. Ihminen toimii aina historiallisessa, sosiaalisessa ja poliittisessä kontekstissa, jossa vastavuoroiset vuorovaikutukset muovaavat käyttäytymistä (Botelho & Gonçalves 2016).

Populaarikulttuuri on vahvistanut henkirikoksen tekijöihin liitettyjä stereotyyppioita. Elokuvissa ja televisiosarjoissa tappajat kuvataan usein sosio- tai psykopaatteina, mikä luo mielikuvan raa'asta, aggressiivisesta ja epäsosiaalisesta henkilöstä (Sea, Beauregard & Youngs 2020). Fox ja DeLisi (2019) nostavat esiin elokuvien Amerikan Psyko (engl. American psycho) ja Uhrilammas (The Silence of the Lambs) päähahmot - Patrick Batemanin ja Hannibal Lecterin - tyypillisinä esimerkkeinä tällaisesta kuvauksesta. Toisin kuin populaarikulttuurissa usein esitetään, psykologinen todellisuus henkirikosten taustalla on monisyisempi. Näiden havaintojen pohjalta on perusteltua tutkia tarkemmin persoonallisuushäiriöiden roolia vakavan väkivallan yhteydessä.

Tässä tutkielmassa keskityn tarkastelemaan, millaisia persoonallisuushäiriöitä henkirikosten tekijöillä esiintyy sekä miten ne vaikuttavat tekojen luonteeseen. Lisäksi pohdin, vastaavatko populaarikulttuurin luomat mielikuvat todellisuutta. Sisällytän persoonallisuushäiriöihin DSM-luokituksen mukaiset A-, B- ja C-ryhmät sekä psykopatian ja vaikean persoonallisuushäiriön (ks. Luku 2.3). Persoonallisuushäiriöt ovat yksi esimerkki henkirikosten psykologisista taustatekijöistä. Taustatekijöiden tutkiminen on tärkeää, jotta voidaan keskittyä rikollisuuden ennaltaehkäisevään toimintaan. Ennaltaehkäisevä näkökulma on myös paras ratkaisu rikollisuuden torjumisessa (Botelho & Gonçalves 2016). Aiempi tutkimus persoonallisuushäiriöiden ja henkirikosten välisestä yhteydestä keskittyy lähinnä rikolliskäyttäytymiseen. Tämä osoittaa tutkimustarpeen keskittymisen ja rajaamisen pelkästään henkirikoksiin.

2 Teoreettinen tausta

2.1 Henkirikos

Henkirikos tarkoittaa tekoa, jossa toiselle ihmiselle aiheutetaan kuolema tahallisen väkivallan seurauksena (Jain 2022). Tarkastelen ilmiötä tekijän näkökulmasta. Tarkastelen henkirikoksia lainopillisesta näkökulmasta: aineistoni koostuu tapauksista, joissa teko on tuomittu lain mukaan henkirikokseksi. Eri maiden oikeusjärjestelmät määrittelevät henkirikoksen omalla tavallaan, eikä yhtenäistä kansainvälistä määritelmää ole olemassa (Jain 2022). Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ei ole yksittäinen lainsäädäntö, vaan ilmiö itsessään.

2.2 Persoonallisuuspiirteet

Henkirikosten tekijöiden taustatekijöiden ymmärtämiseksi on tärkeää tarkastella myös heidän persoonallisuutensa rakennetta ja mahdollisia häiriöitä. Persoonallisuus on dynaaminen järjestelmä, joka muodostuu psyykkisistä ja fyysisistä tekijöistä, kuten ajatuksista, tunteista ja käyttäytymisestä (Kampman, Poutanen & Aromaa 2013). Tiedeyhteisö on päätenyt konsensukseen persoonallisuuden rakenteesta, jossa siihen viitataan “viitenä suurena” persoonallisuuspiirteinä (engl. the Big Five) tai “viiden faktorin” (engl. Five-factor) mallina. McAdams jaottelee viisi suurta persoonallisuuspiirrettä seuraavasti: neuroottisuus, ekstraversio, sovinnollisuus, tunnollisuus ja avoimuus. Nämä piirteet jakautuvat useisiin alapiirteisiin. Piirteet ymmärretään jatkumona eli kaikilla ihmisillä on viiteen suureen malliin kuuluvia piirteitä, mutta kyse on siitä mihin kohtaan jatkumoa he asettuvat. (Haslam 2007.)

Persoonallisuushäiriöitä voidaan tarkastella McAdamsin mallin mukaan. Esimerkiksi vahva neuroottisuuspiirre ja heikko sovinnaisuuspiirre korostuvat persoonallisuushäiriöissä. (Kampman ym. 2013.) Persoonallisuuden ymmärtäminen antaa siis pohjan persoonallisuushäiriöiden tarkastelemiselle. Vaikka persoonallisuuspiirteillä ja persoonallisuushäiriöillä on yhteisiä ulottuvuuksia, niitä on tärkeää tarkastella erillisinä käsitteinä - erityisesti vaikutusten ja diagnostisten kriteerien näkökulmasta. Persoonallisuuspiirteiden käsitteellinen perusta luo pohjan persoonallisuushäiriöiden tarkastelulle, joissa piirteiden epätasapaino ilmenee käyttäytymisessä ja vuorovaikutuksessa.

2.3 Persoonallisuushäiriöt

Persoonallisuushäiriöillä tarkoitetaan pitkäkestoisia ja syvään juurtuneita käyttäytymismalleja, jotka poikkeavat selvästi tavanomaisesta tavasta ajatella, tuntea ja toimia

eri tilanteissa (Seppälä, Poutanen & Niskanen 1998). Persoonallisuushäiriöt ilmenevät usein jo nuoruudessa ja viimeistään varhaisaikuisuudessa. Niitä arvioidaan esiintyvän 5–15 %:lla väestöstä. (Rovasalo 2023.) Persoonallisuushäiriöiden luokitteluun löytyy erilaisia tapoja ja siinä on myös maakohtaisia eroja. Tässä tutkielmassa käytän persoonallisuushäiriöiden jaottelussa DSM-luokitusta (Diagnostic and Statistical Manual), jossa häiriöt jaetaan kolmeen ryhmään: A-, B- ja C-ryhmään. (Seppälä ym. 1998.) DSM-luokituksen lisäksi käsittelen tässä tutkielmassa kahta erillistä ilmiötä: psykopatiaa ja vaikeaa persoonallisuushäiriötä (engl. severe personality disorder). Ne eivät sisälly viralliseen tautiluokitukseen, mutta ovat tutkimuksellisesti keskeisiä vakavan väkivaltakäyttäytymisen tarkastelussa.

A-ryhmän käytös ilmenee outona ja eriskummallisena eli se muodostuu epäluuloisesta, eristäytyvästä ja psykoosiin liittyvästä persoonallisuudesta (Seppälä ym. 1998). Epäluuloisessa persoonallisuudessa on ominaista jatkuva epäily muita ihmisiä kohtaan. Eristäytyvyys näkyy laaja-alaisena vetäytymisenä ihmissuhteista ja niukkana tunteiden ilmaisuna. Eristäytyvästä persoonallisuudesta voidaan käyttää myös nimeä skitsoidinen persoonallisuus, joka perustuu englanninkieliseen nimitykseen. Psykoosiin liittyvässä eli skitsotyypisessä persoonallisuudessa korostuu skitsofrenialle ominaiset kokemukset, kuten epätavalliset havaintokokemukset. (Rovasalo 2023.)

Toisin kuin A-ryhmän häiriöissä, B-ryhmän persoonallisuushäiriöissä korostuvat tunneilmaisun epävakaus ja impulsiivinen käyttäytyminen. B-ryhmään kuuluville henkilöille on ominaista dramaattinen, tunnepitoinen ja epävakaat käytös. Ryhmään kuuluu epäsosiaalinen, huomionhakuinen, narsistinen ja tunne-elämältään epävakaat persoonallisuus. (Seppälä ym. 1998.) Epäsosiaaliselle persoonallisuudelle ominaista on välinpitämättömyys ja kyvyttömyys tai haluttomuus huomioida toisia ihmisiä. Tällainen henkilö on impulsiivinen, eikä kaihda riskejä ja ärtyy helposti. Huomionhakuisessa persoonallisuudessa korostuu dramaattinen tai teatraalinen tunteiden näyttäminen sekä huomion hakeminen. Narsistisessa persoonallisuudessa ilmenee suuruuskuvitelmia, voimakas ihailun tarve ja vähäinen empatiakyky. Tunne-elämältään epävakaat persoonallisuus ilmenee laaja-alaisina tunnetilojen ja minäkuvan epävakaatena sekä impulsiivisena käytöksenä. (Rovasalo 2023.)

C-ryhmään kuuluville on ominaista ahdistuneisuus ja pelokkuus. Tämä ryhmä muodostuu estyneestä, riippuvaisesta ja vaativasta persoonallisuudesta. (Seppälä ym. 1998.) Estyneessä persoonallisuudessa henkilöllä on ihmissuhteissa voimakkaita estoja, hän on varautunut sosiaalisissa tilanteissa ja kärsii riittämättömyyden tunteista. Riippuvainen persoonallisuus

puolestaan ilmenee korostuneena hoivatuksi tulemisen tarpeena ja takertuvana käyttäytymisenä. Vaativassa persoonallisuudessa on ominaista tiukat ja ehdottomat mielipiteet, täydellisyyden tavoittelu ja pakko-oireet. (Rovasalo 2023.) C-ryhmän häiriöitä yhdistää siis taipumus pelokkuuteen ja ahdistuneisuuteen, jotka ilmenevät esimerkiksi sosiaalisena estyneisyytenä, riippuvuussuhteina tai pakonomaisena kontrollointina.

Psykopatia ei ole virallinen diagnoosiluokka, mutta se esiintyy monessa kontekstissa - kliinisestä psykologiasta rikostutkimukseen – ja määrittyy sen mukaan, mitä näkökulmaa painotetaan. Psykopatia ei siis kuulu viralliseen persoonallisuushäiriöiden tautiluokitukseen, mutta koska sillä tarkoitetaan merkittävää luonnehäiriötä (Repo-Tiihonen 2007), otan sen osaksi tämän tutkielman tarkastelua. Lisäksi se on tärkeä riskitekijä arvioitaessa väkivaltarikoksia, kuten henkirikoksia (Repo-Tiihonen 2007). Psykopatian määritelmä eroaa kliinisen psykologian ja persoonallisuuskirjallisuuden välillä. Tarkastelen psykopatiaa tässä tutkielmassa osana persoonallisuuskirjallisuuden määritelmää ja määrittelen sen pimeän kolmion teorian avulla. Vaikea persoonallisuushäiriö on määritelty tässä tutkielmassa korkeina pisteinä ulospäinsuuntautuvuudessa (engl. externalizing), piittaamattomuudessa ja aggressiivisuudessa (Swinson, Webb & Shaw 2021). Vaikea persoonallisuushäiriö muistuttaa siis joltain osin B-ryhmän persoonallisuushäiriöitä esimerkiksi piittaamattomuuden suhteen, mutta ei kuitenkaan ole sama asia.

2.4 Pimeän kolmion teoria

Teorettinen viitekehyseseni paikantuu pimeän kolmion malliin (engl. Dark Triad). Pimeän kolmion malli muodostuu kolmesta eri persoonallisuuspiirteestä, joita ovat häikäilemättömyys (engl. machiavellianism), narsismi (engl. narcissism) ja psykopatia (engl. psychopathy). Nämä kolme sosiaalisesti ‘vastenmielisiä’ persoonallisuuspiirrettä ovat herättäneet empiiristä huomiota. Niiden yhteyttä on tutkittu esimerkiksi viiteen suureen persoonallisuuspiirteeseen. (Paulhus & Williams 2002.)

Henkilöt, joilla on paljon pimeän kolmion piirteitä ovat muita arvaamattomampia, ja heistä on usein haittaa muille (Lyons 2019, 2). Tämän lisäksi kaikkiin piirteisiin yhdistetään tietyssä määrin sosiaalisesti pahantahtoinen luonne, joka näyttäytyy itsekkyytenä, kaksinaamaisuutena, tunnekyllämyytenä ja aggressiivisuutena (Paulhus & Williams 2002). Tämän takia heidän on myös vaikea ylläpitää toimivia ihmissuhteita. Yhtenäisten piirteiden

lisäksi kullakin on omat tunnusominaisuutensa, minkä takia niitä on syytä tarkastella myös erikseen. (Lyons 2019, 2.)

Häikäilemättömyyden (engl. machiavellianism) piirteelle on ominaista mukautuva käytös tiettyyn tilanteeseen eli henkilöt saattavat vaihtaa strategiaansa sosiaalisen kontekstin mukaan. Perimmäisenä tarkoituksena on saavuttaa hyötyä itselle. Piirteelle on ominaista myös emotionaalinen manipulointi, mikä voi näkyä esimerkiksi muiden tahallisenä syyllistämisenä. Narsismille puolestaan ominaista on turhamaisuus, suurenmoisuus ja epätodellinen kuva itsestä sekä omista kyvyistä. Henkilöt, jotka ovat voimakkaasti narsistisia, kuvittelevat olevansa parempia kuin muut, minkä takia he ajattelevat myös ansaitsevansa enemmän kuin muut. Narsistit ovat myös usein tunteettomia eli he eivät tunne empatiaa muita kohtaan tai osaa asettua toisen näkökulmaan. Kolmas mallin piirteistä on psykopatia, jossa ominaista on impulsiivisuus, holtiton riskinotto- ja huono empatiakyky. Siinä missä häikäilemättömyys voi ilmetä strategisena manipulointina, psykopatia yhdistyy usein välinpitämättömyyteen ja jopa sadistisiin piirteisiin. Psykopatiaa pidetäänkin piirteistä "pimeimpänä", koska se on vahvasti yhteydessä piittaamattomuuteen muista ihmisistä, mikä voi näkyä esimerkiksi kiusaamisena tai sadismina. Psykopatia yhdistetään myös useimmiten rikollisuuteen, koska psykopaateilla on taipumus rikolliseen käyttäytymiseen. (Lyons 2019, 9–12.)

Mallin kaikilla kolmella piirteellä on siis yhteisiä ominaisuuksia, minkä takia niitä voi olla vaikea erottaa toisistaan. Osa tutkijoista ei esimerkiksi tunnusta häikäilemättömyyden ja psykopatian välillä olevan laadullista eroa. Häikäilemättömyyden on ehdotettu olevan enemmän osa psykopatiaa kuin itsenäinen piirre. Olennaista on myös tuoda esiin, että pimeän kolmion piirteet eivät automaattisesti aiheuta negatiivisia seurauksia. Esimerkiksi yksilöt, jotka asettuvat korkealle häikäilemättömyydessä, pärjäävät myös suhteellisen hyvin tietyissä työympäristöissä, kuten liike- ja yritysmaailmassa. Tällöin piirteestä voi olla hyötyä tietyissä tilanteissa yksilötasolla. (Lyons 2019, 2–9.)

Taulukko 1. Keskeiset käsitteet ja niiden suhde henkirikoksiin

Alla oleva taulukko kokoaa yhteen tässä tutkielmassa tarkastellut persoonallisuushäiriöihin liittyvät keskeiset käsitteet. Taulukko on laadittu tutkielmassa viitattujen lähteiden ja kirjoittajan tekemän tulkinnan perusteella.

Käsite	Keskeiset piirteet	Yhteys henkirikoksiin	Virallinen diagnoosi	Lähteitä
--------	--------------------	-----------------------	----------------------	----------

A-ryhmän häiriöt (paranoidi, skitsoidinen, skitsotyyppinen)	Epäluuloisuus, vetäytyminen, poikkeavat havainnot ja ajattelu	Yhteys havaittu erityisesti skitsoidisen ja skitsotyyppisen häiriön kohdalla	Kyllä (DSM-5)	Apostolopoulos ym. 2018, Sean ym. 2020, Johnson ym. 2000
B-ryhmän häiriöt (epävakaa, narsistinen, antisosiaalinen, huomionhakuinen)	Impulsiivisuus, tunne-elämän epävakaus, hallinnan puute	Vahva yhteys henkirikoksiin, erityisesti antisosiaalisella häiriöllä	Kyllä (DSM-5)	Sea ym. 2020, Culhane ym. 2016, Volavka 2014
C-ryhmän häiriöt (vaativa, estynyt, riippuvainen)	Ahdistuneisuus, pelokkuus, kontrollin tarve	Ei merkittävää yhteyttä henkirikoksiin	Kyllä (DSM-5)	Laajasalo ym. 2013, Johnson ym. 2000
Vaikea persoonallisuushäiriö	Ulospäinsuuntautuneisuus, piittaamattomuus, aggressiivisuus	Selvä yhteys vakaviin henkirikoksiin	Ei (kuvaava DSM:n ulkopuolista rajatilaa)	Swinson ym. 2021
Psykopatia	Empatian puute, manipulatiivisuus, tunnekylmyys, välineellinen väkivalta	Vahvin yhteys instrumentaalsiin ja kylmäverisiin henkirikoksiin	Ei (ei virallinen diagnoosi)	Fox & DeLisi 2019, Porter & Woodworth 2007, Tharshini ym. 2021
Pimeä kolmio (narsismi, häikäilemättömyys, psykopatia)	Itsekeskeisyys, laskelmoisuus, tunteettomuus	Psykopatia erityisesti yhteydessä henkirikoksiin	Ei	Paulhus & Williams 2002, Lyons 2019

3 Aiempi tutkimus

3.1 Henkirikollisuuden taustatekijät

Botelho ja Gonçalves (2016) tarjoavat artikkelissaan laajan näkemyksen erilaisista taustatekijöistä, jotka vaikuttavat henkirikosten tekemiseen. He tarkastelevat henkirikoksiin yhdistettyjä taustatekijöitä aiempien tutkimusten pohjalta. Aineisto on valittu vuosien 1979 ja 2014 väliseltä ajanjaksolta. Aineiston analysoinnin jälkeen he muodostivat neljä eri kategoriaa henkirikosten taustatekijöistä, jotka ovat fysiologinen, kehityksellinen, psykopatologinen ja sosiaalinen. Tutkimus korostaa sitä, kuinka taustalla olevat tekijät muodostavat usein toisiinsa kietoutuvan monimuuttujaisen kuvan. (Botelho & Gonçalves 2016.)

Fysiologinen näkökulma viittaa biologisiin tekijöihin, kuten tiettyjen aivoalueiden toiminnan ja väkivaltaisen käyttäytymisen väliseen yhteyteen. Kehityksellinen näkökulma viittaa lapsen kehitysympäristöön, kuten perheeseen, jossa lapsi oppii aggressiivisen vuorovaikutustyylin. Useissa tutkimuksissa näyttää nousevan esiin yhteys huonojen perheolosuhteiden ja henkirikosten tekemisen välillä. Psykopatologiset tekijät viittaavat psykiatrisiin häiriöihin. Botelhon ja Gonçalvesin (2016) mukaan henkilöt, joilla on psykiatrisia häiriöitä, syyllistyvät rikoksiin useammin kuin henkilöt, jotka eivät kärsi minkäänlaisista psykiatrisista häiriöistä. Psykiatriset häiriöt ovat siis riskitekijä väkivaltaiselle käyttäytymiselle. Sosiaaliset tekijät kattavat esimerkiksi sosioekonomisen aseman, yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, työttömyyden ja köyhyyden. Tietty sosiaaliset tekijät luokitellaan kriminogeenisiksi eli rikoskäyttäytymistä lisääviksi. (Botelho & Gonçalves 2016.)

Brewer-Smyth ja Burgess (2021) tarkastelevat artikkelissaan neurobiologisia riskitekijöitä naisten tekemille henkirikoksille. Aineisto on koottu aikaisempien tutkimuksien tiedoista ja se on analysoitu toissijaisesti. Tutkimuksen alustavat havainnot viittaavat siihen, että esimerkiksi alhainen AM-kortisolitaso, traumaattiset aivovauriot ja tasainen vuorokautinen kortisolitasojen lasku (engl. diurnal cortisol slope) voivat olla riskitekijöitä naisille, jotka tekevät henkirikoksia (Brewer-Smyth ja Burgess 2021). AM-kortisoli ja vuorokautinen kortisolitaso laskivat asteittain rikosten vakavuuden kasvaessa, kun taas muut muuttujat kasvoivat asteittain rikosten vakavuuden kasvaessa. Henkirikosten tekijöillä havaittiin myös enemmän aivovaurioita otsalohkon alueella. Lisäksi tutkijat ehdottavat lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön olevan riskitekijä naisten henkirikosten tekemiseen. Tutkimus viittaa siihen, että biologiset tekijät, kuten hormonitasot ja aivovauriot, voivat altistaa naisia

henkirikoksille erityisesti traumaattisten kokemusten yhteydessä. (Brewer-Smyth ja Burgess 2021.)

Knežević ym. (2023) tutkivat artikkelissaan mielenterveys- ja persoonallisuushäiriöiden yhteyttä henkirikoksiin arvioiden myös niiden esiintymistiheyttä sekä tyyppiä. Heidän aineistonsa muodostui 94:stä henkirikoksen yrittäneestä tai sen tehneestä Serbian Novi Sadin psykiatrisen sairaalan potilaasta. Kaikille tutkimuksen potilaille tehtiin psykiatrinen arvio esimerkiksi haastattelujen tai testien muodossa. Kneževićin ym. (2023) tulokset osoittavat, että 62%:lla esiintyi mielenterveyshäiriöitä ja yleisimmät häiriöt olivat psykoosi ja alkoholinkäyttöhäiriöt, joita kumpaakin esiintyi noin 10 %. Lisäksi 41%:lla esiintyi persoonallisuushäiriö, joista yleisin oli B-ryhmään kuuluva epävakaata persoonallisuushäiriö. (Knežević ym. 2023.) Saatavilla oleva tutkimusnäyttö viittaa siihen, että henkilöt, joilla on vakavia mielenterveysongelmia, tekevät 4–10 kertaa todennäköisemmin henkirikoksen kuin terveet henkilöt (Knežević ym. 2023, ks. Simpson, Penney & Jones 2022).

Hellen ym. (2015) tutkimus keskittyi tarkastelemaan kymmenen keskieurooppalaistaustaisen naisen tekemiä henkirikoksia psykososiaalisesta näkökulmasta. Aineisto perustui Saksan Düsseldorfin yliopistollisen sairaalan ruumiinavausasiakirjoihin ja lisätietoa kerättiin syyteasiakirjoista. Tutkimuksessa keskityttiin tekijöihin, uhreihin ja olosuhteisiin sekä motiiveihin. Tulokset korostavat heikon sosiaalisen ja sosioekonomisen aseman merkitystä henkirikosten taustalla. Kaikki henkirikoksen tekijät olivat sosiaalisesti eristäytyneitä, eikä heillä ollut minkäänlaista sosiaalista turvaverkkoa. Valtaosa kuului myös sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevaan väestöryhmään, mikä näyttäytyi säännöllisen työsuhteen puuttumisena. Lisäksi seitsemällä tekijällä havaittiin persoonallisuushäiriöihin viittaavia patologisia persoonallisuuspiirteitä. Henkirikoksen olosuhteissa korostui suunnittelemattomuus (n=9) ja tappamisen menetelmänä tukehduttaminen tai kuristaminen (n=7). (Hellen ym. 2015.)

3.2 Persoonallisuushäiriöiden yhteys rikollis- ja väkivaltakäyttäytymisessä

Johnson ym. (2000) kirjoittavat artikkelissaan tiettyjen persoonallisuushäiriöiden yhteydestä rikolliskäyttäytymiseen. Heidän aineistonsa perustuu 717 lapsen äidin haastatteluihin New Yorkissa vuosina 1983, 1985–1986 ja 1991–1993. Aineistosta ilmeni, että ryhmän A persoonallisuushäiriöiden henkilöt syyllistyivät todennäköisemmin rikolliskäyttäytymiseen nuoruusiässä ja aikuisuudessa kuin henkilöt, joilla ei ole A-ryhmän persoonallisuushäiriötä.

Rikolliskäyttäytyminen ilmeni esimerkiksi murtautumisina ja muiden vahingoittamisen uhkailuna. B-ryhmän persoonallisuushäiriöihin kuuluvat henkilöt syyllistyivät todennäköisemmin esimerkiksi tuhopolttoon, tappeluihin ja ryöstöihin verrattuna henkilöihin, joilla ei ollut B-ryhmän persoonallisuushäiriötä. Tulosten perusteella vain A- ja B-ryhmän häiriöt nousivat esiin toistuvina riskitekijöinä rikollisuudessa, mutta C-ryhmä ei ollenkaan. (Johnson ym. 2000.)

Myös Tharshini ym. (2021) nostavat esiin artikkelissaan persoonallisuushäiriöiden ja rikollisuuden välisen yhteyden. Heidän tutkimuksensa perustuu aiempaan kirjallisuuteen ja lopulliseksi aineistoksi valikoitui 33 artikkelia. Kun verrattiin vankeja ja yleistä väestöä, psykopatiaa esiintyi vankien keskuudessa enemmän kuin yleisessä väestössä. Vankien populaatiosta noin 15–25 prosentilla esiintyy psykopatiaa, kun yleisen väestön keskuudessa luku on vain yksi prosentti. Psykopatia on siis riskitekijä rikolliskäyttäytymisessä ja se vaikuttaa väkivallan luonteeseen erityisesti silloin, kun se on laskelmoitua ja tavoitteellista. Etenkin instrumentaalinen väkivalta on yleistä psykopatiassa. (Tharshini ym. 2021.) Instrumentaalinen väkivalta viittaa väkivaltaan, jota käytetään toissijaisen tavoitteen saavuttamiseen. Toisin sanoen väkivalta on ”väline” jonkin muun päämäärän toteuttamiseen. (Walsh, Swogger & Kosson 2009.) Lisäksi Tharshini ym. (2021) havaitsivat yksittäisten persoonallisuuspiirteiden vaikutuksen rikollisuuteen, joista heikko itsehillintä ja vaikea temperamentti ovat yhteydessä rikolliskäyttäytymiseen.

Arola ym. (2016) tutkivat persoonallisuushäiriöiden vaikutusta rikolliskäyttäytymiseen. Aineisto koostui nuorista, jotka olivat akuutissa psykiatrisessa hoidossa vuosien 2001 ja 2006 välisenä aikana. Rikostiedot saatiin Oikeusrekisterikeskuksesta. Arola ym. (2016) löysivät yhteyden persoonallisuushäiriöiden ja rikolliskäyttäytymisen välillä. Etenkin naisilla B-ryhmään kuuluva rajatilapersonaallisuus eli epävakaa persoonallisuus on merkittävä riskitekijä rikolliskäyttäytymisessä. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös esimerkiksi välttelevää persoonallisuushäiriötä, mutta yhteyttä sen ja rikolliskäyttäytymisen välillä ei löydetty. Rikolliskäyttäytyminen esiintyy henkilöillä, joilla on persoonallisuushäiriötä emotionaalisenä ja instrumentaalisenä väkivaltakäyttäytymisenä. (Arola ym. 2016.)

Volavka (2014) tarkastelee artikkelissaan komorbiditeetin ja persoonallisuushäiriöiden sekä väkivaltakäytöksen yhteyttä. Komorbiditeetti tarkoittaa useamman sairauden tai häiriön samanaikaista esiintymistä. Aineisto perustuu aikaisempiin tieteellisesti vertaisarvioituihin artikkeleihin. Volavkan (2014) mukaan skitsofrenia ja B-ryhmään kuuluva epäsosiaalinen

persoonallisuushäiriö kasvattavat väkivallan riskiä. Riskiä lisää entisestään useamman sairauden tai häiriön esiintyminen yhtä aikaa. Esimerkiksi epävakaan ja epäsosiaalisen persoonallisuushäiriön sekä päihdehäiriön samanaikainen esiintyminen lisää riskiä väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Nämä komorbiditeetit ovat myös yleisiä. Lisäksi skitsofrenian esiintyminen samanaikaisesti epäsosiaalisen persoonallisuushäiriön tai psykopaatian kanssa lisää väkivallan riskiä. Tulokset korostavat sitä, että yksittäinen persoonallisuushäiriö ei yksinään selitä väkivaltaa, vaan useamman samanaikaisen häiriön yhdistelmä kasvattaa riskiä huomattavasti. (Volavka 2014.)

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkielman tavoite

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten persoonallisuushäiriöt liittyvät henkirikoksiin – erityisesti millaisia yhteyksiä voidaan havaita eri häiriöryhmien ja henkirikosten välillä.

Persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikoksiin tarjoaa kiinnostavan näkökulman tarkastella rikollisuutta yksilötason mekanismien avulla yhteiskunnan rajapinnassa.

Persoonallisuushäiriöt ovat yksi henkirikoksia selittävästä taustatekijöistä, ja niitä tarkastelemalla saadaan arvokasta tietoa henkirikoksen syistä ja taustamekanismeista.

Taustatekijöiden tutkiminen auttaa puuttumaan rikollisuuden juurisyihin ja voi siten vähentää kokonaisrikollisuutta. Tämä tuottaa tarkempaa tietoa henkirikoksiin liittyvistä yksilötason mekanismeista, mikä voi tukea ennaltaehkäisevää kriminologista työtä.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaiset persoonallisuushäiriöt liittyvät henkirikosten tekemiseen?
2. Miten persoonallisuushäiriöt liittyvät henkirikosten tekemiseen?

4.2 Aineiston esittely

Toteutan tutkielmani kirjallisuuskatsauksena. Kaikki aineistoni tarkastelevat persoonallisuushäiriöiden ja henkirikosten välistä yhteyttä, kuitenkin keskittyen häiriöiden eri piirteisiin ja ryhmiin. Päädyin käyttämään suhteellisen vanhojakin aineistoja, koska persoonallisuushäiriöitä pidetään luonteeltaan melko pysyvinä ilmiöinä. Vanhin valitsemani aineisto on vuodelta 2006 ja uusin 2021. Valitsin aineistot sen perusteella, miten ne vastaavat tutkimuskysymyksiini. Käytin aineiston etsimiseen Google Scholaria ja Utuvolteria. Näiden lisäksi käytin erilaisia tietokantoja, kuten Scopusta ja EBSCOa. En löytänyt suomenkielisillä hakusanoilla aiheeseen sopivia artikkeleita, joten siirryin englanninkielisiin hakutermeihin. Hakutermeinä käytin esimerkiksi seuraavia: "machiavellianism OR narcissism OR psychopathy AND homicide", "personality disorder* AND homicide", "personality cluster* AND homicide" ja "Homicide crime AND mentally ill offenders". Aineistoni muodostuu kahdeksasta aiemmasta vertaisarvioidusta artikkelista.

Ensimmäinen aineistoni on Häkkäsen ja Laajasalon (2006) artikkeli, jossa he tarkastelivat suomalaisten henkirikosten rikospaikkakäyttäytymistä ja tekijöiden henkistä tilaa. Henkistä

tilaa tarkasteltiin viiden ryhmän avulla: skitsofreniaa sairastavat, persoonallisuushäiriöiset, huumeriippuvaiset, alkoholistit ja diagnoosittomat. Aineisto muodostui 182 henkirikoksen tekijästä ja tiedot saatiin oikeuspsykiatristen tutkimusten lausunnoista lääkäriviraston arkistosta. (Häkkänen & Laajasalo 2006.) Porterin ja Woodworthin (2007) artikkeli vertailee henkirikoksen tekijöiden ominaisuuksia. He tarkastelevat psykopaatteja sekä ei-psykopaatteja ja vertailevat esimerkiksi näiden tapoja toteuttaa rikos. Aineisto koostui viidestäkymmenestä vangista ja menetelmänä käytettiin haastattelua. (Porter & Woodworth 2006.)

Kolmas aineistoni on Laajasalon, Ylipekan ja Häkkänen-Nyholmin (2013) artikkeli, jossa he kuvailevat C-ryhmän persoonallisuushäiriön ja henkirikollisuuden välistä suhdetta. Tämän lisäksi he vertailevat C-ryhmän häiriöitä muihin ryhmiin. Aineisto koostui 593:sta rikos- ja oikeuspsykiatrisista ilmoituksista vuosilta 1996–2004. (Laajasalo ym. 2013.) Neljänneksi artikkeliksi valitsin Culhanen ym. (2016) tutkimuksen, jossa he tarkastelevat eri persoonallisuushäiriöiden yhteyttä sarjamurhaajien profiileihin. Aineisto perustui kuudenkymmenen miehen itseraportointiin Yhdysvalloissa (Culhanen ym. 2016). Apostolopoulos ym. (2018) tarkastelevat A-, B- ja C-ryhmän persoonallisuushäiriöiden yhteyttä väkivalta- ja henkirikoksiin. 308 koehenkilön otos valittiin satunnaisesti 1300 miesvangista Kreikassa, ja menetelmänä käytettiin haastattelua (Apostolopoulos ym. 2018). Kuudes artikkeli on Foxin ja DeLisin (2019) toteuttama tutkimus, jossa he tarkastelevat psykopatian ja henkirikosten välistä suhdetta. He tarkastelivat aihetta aiemman tutkimuksen valossa (Fox & Delisi 2019).

Seitsemäs artikkeli on Sean, Beaugardin ja Youngsin (2020) tutkimus persoonallisuushäiriöiden eri tyypeistä suhteessa henkirikoksiin. He muodostivat häiriöiden perusteella viisi eri ryhmää, jotka ovat ”normaali”, (engl. Normal) ”antisosiaalinen” (engl. Antisocial), ”alituva-masennus” (engl. Submissive-depressive), ”kehollinen ahdistus” (engl. Soma-anxiety) ja ”eristäytyvä” (engl. Isolated). Aineisto koostui vapaaehtoisesti osallistuneista 126 vangista ja menetelmänä käytettiin itseraportointia sekä lyhyttä haastattelua. Tämän jälkeen niistä muodostettiin klusterianalyysi. (Sean ym. 2020.) Viimeiseksi artikkeliksi valitsin Swinsonin ym. (2021) tutkimuksen, jossa he tarkastelevat erilaisten persoonallisuushäiriöiden esiintyvyyttä murhaajilla. Tämän lisäksi he tutkivat vakavan persoonallisuushäiriöiden ja sosiodemografisten, historiallisten ja rikokseen liittyvien ominaisuuksien välisiä yhteyksiä. Aineisto muodostui 600 kansallisesta Englannissa ja Walesissa laaditusta oikeusraportista. (Swinson ym. 2021.)

4.3 Menetelmien kuvaus

Kirjallisuuskatsaus sopii tietyn ilmiön yleiseen katsaukseen. Tutkielmassani käytän kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, koska haluan tarjota monipuolisen kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Tämän lisäksi kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa ilmiön ominaisuuksien yksityiskohtaisemman tarkastelun. (Salminen 2011.) Tarkastelemalla ominaisuuksia yksityiskohtaisesti voidaan erottaa tiettyjä persoonallisuushäiriöitä, jotka liittyvät henkirikosten tekemiseen.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kahteen suuntaukseen, joita ovat narratiivinen ja integroiva katsaus. Analyysimenetelmänä käytän tutkielmassani integroivaa katsausta, koska tarkoitukseni on tarkastella aiempaa kirjallisuutta kriittisestä näkökulmasta sekä muodostaa niistä uutta tietoa. Integroiva katsaus sopii ilmiöiden monipuoliseen tarkasteluun ja sitä voidaan pitää erilaisten menetelmien yhdistelmänä. (Salminen 2011.) Tämä mahdollistaa aineiston valinnan siten, että niiden sisältö on analysoitu erilaisia menetelmiä käyttäen. Laadullisten ja määrällisten tutkimustulosten avulla pystyin nostamaan esiin eroja eri persoonallisuushäiriöryhmien välillä. Monipuolinen tarkastelu mahdollistaa kokonaisvaltaisen analysoinnin persoonallisuushäiriöiden ja henkirikosten välisestä yhteydestä pimeän kolmion teorian ja aiemman tutkimuksen avulla.

5 Eri persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikoksiin

Kuten taulukossa 1 on esitetty, persoonallisuushäiriöiden jaottelu ja yhteys henkirikoksiin vaihtelevat ryhmittäin. Tässä analyysiosiossa tarkastelen persoonallisuushäiriöiden esiintyvyyttä henkirikosten tekijöillä sekä erottelen millaisia eri häiriöitä tekijöillä esiintyy ja millä tavoin häiriöt ovat yhteydessä henkirikosten tekemisen luonteeseen. Olen jakanut tulokset tutkimuskysymyksiin mukaan, jolloin luku 5 vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ja luku 6 vastaa toiseen tutkimuskysymykseen. Jaottelu perustuu DSM-luokituksen A-, B- ja C-ryhmiin sekä tarkennuksiin vaikeasta persoonallisuushäiriöstä ja psykopatiasta. Analysoin tulokset aiemman tutkimuksen ja pimeän kolmion teorian avulla.

Joissakin aineistoissa korostui tilastotieteelle tyypillisiä merkintöjä, kuten r , OR ja p . R -kirjain viittaa Pearsonin korrelaatiokertoimeen, jolla tarkoitetaan kahden muuttujan lineaarista yhteyttä (Kestilä-Kekkonen 2023). Yhteyksien vahvuus operationalisoidaan seuraavasti: vahva (0,5), kohtalainen (0,3) ja heikko (0,1) (Price & Jhangiani 2018, 386). OR (engl. odds ratio) on suhdeluku, joka kertoo, kuinka paljon todennäköisempää jonkin ilmiön esiintyminen on suhteessa vertailuryhmän esiintymistodennäköisyyteen. Mikäli suhdeluku (OR) on suurempi kuin 1, viittaa se positiiviseen yhteyteen ja vastaavasti arvo alle 1 viittaa negatiiviseen yhteyteen. (Kaakinen & Ellonen n.d.) P -arvo kertoo ilmiön tilastollisen merkitsevyyden, kun korrelaatiokerroin halutaan yleistää koskemaan koko populaatiota ja sitä voidaan yleisesti pitää merkitsevänä arvon ollessa alle 0,05 (Kestilä-Kekkonen 2023).

5.1 A-ryhmä

Apostolopoulos ym. (2018) poikkileikkaustutkimuksen mukaan A- ja B-ryhmän persoonallisuushäiriöillä havaittiin yhteys väkivalta- ja henkirikoksiin. Aineisto koostui 308 vangista Kreikassa, jotka oli valittu satunnaisesti ja vankien psykiatrisen seulonta suoritettiin haastatteluilla sekä kyselyillä. Vaikka B-ryhmään kuuluva antisosiaalinen persoonallisuushäiriö oli yleisin vankien keskuudessa, väkivalta- ja henkirikokset olivat kuitenkin merkittävässä määrin yhteydessä A-ryhmän häiriöihin, erityisesti skitsoidiseen ja skitsotyypisiin häiriöihin. Tässä ryhmässä 17 henkilöä 46:sta oli tehnyt tai yrittänyt tehdä henkirikoksen. (Apostolopoulos ym. 2018.)

Apostolopoulos ym. (2018) mukaan henkilöt, jotka kuuluivat A-ryhmään, tekisivät 4.25 kertaa todennäköisemmin henkirikoksen verrattuna henkilöihin, joilla ei ollut persoonallisuushäiriötä, kun vastaava luku B-ryhmällä oli vain 1.41 kertainen. Todennäköisyys tehdä väkivalta- ja henkirikos tai sen yrittäminen oli siis huomattavasti suurempi niillä, joilla oli skitsoidinen tai skitsotyyppinen persoonallisuushäiriö. Tulokset korostavat A-ryhmän persoonallisuushäiriöiden yhteyttä henkirikoksiin ja tukevat Johnson ym. (2000) tutkimuksen tuloksia A-ryhmän persoonallisuushäiriöiden yhteydestä rikolliskäyttäytymiseen. (Apostolopoulos ym. 2018.)

Sean ym. (2020) tutkimuksen 126 henkirikoksen tehneestä vangista 20 henkilöllä oli A-ryhmään kuuluva eristäytyvä persoonallisuushäiriö. Tulokset saatiin itseraportoinnin ja lyhyen haastattelun avulla, minkä jälkeen ne analysoitiin klusterianalyysillä. Eristäytyvästä persoonallisuudesta yhdeksällä oli aiempaa rikollistaustaa ja heistä yli puolet (55 %) oli tuomittu murhasta ja kolme (15 %) oli tuomittu murhan yrityksestä. Sean ym. (2020) tulokset ovat linjassa Apostolopoulos ym. (2018) tuloksien kanssa A-ryhmän persoonallisuushäiriöiden yhteydestä henkirikoksiin. Lisäksi ne tukevat Johnson ym. (2000) tuloksia A-ryhmän persoonallisuushäiriöiden yhteydestä rikolliskäyttäytymiseen. Henkilöt, joilla on A-ryhmän persoonallisuushäiriö syyllistyvät todennäköisemmin rikolliskäyttäytymiseen (Johnson ym. 2000).

5.2 B-ryhmä

A-ryhmän lisäksi persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikoksiin löytyi myös B-ryhmästä (Sea ym. 2020). Sean ym. (2020) tulosten mukaan 126 henkirikoksen tehneistä vangeista 22 henkilöllä oli B-ryhmään kuuluva antisosiaalinen persoonallisuushäiriö. Suurimmalla osalla (71,4 %) oli aiempaa rikostaustaa ja suurin osa heistä oli tuomittu murhasta (63,6 %) tai murhan yrityksestä (18,2 %) (Sea ym. 2020). Tulokset tukevat Volavkan (2014) tuloksia ryhmän B persoonallisuushäiriöiden ja rikollisuuden välisestä yhteydestä, joiden mukaan B-ryhmän persoonallisuushäiriöt lisäävät väkivallan toteuttamisen riskiä.

Myös Culhanen ym. (2016) toivat esiin antisosiaalisen persoonallisuushäiriön ja henkirikosten välisen yhteyden. Tutkimus perustui 60 miehen itseraportointiin Yhdysvalloissa ja yli puolella otoksesta oli jokin persoonallisuushäiriö. Antisosiaalinen persoonallisuushäiriö (n=6) oli kolmanneksi yleisin häiriö henkirikosten tehneiden vankien keskuudessa. Lisäksi 15 vangilla ilmeni antisosiaalisen persoonallisuushäiriön piirteitä ja 10 vangilla antisosiaalisen

persoonallisuushäiriön ominaisuuksia. (Culhanen ym. 2016.) Tulokset viittaavat B-ryhmän persoonallisuushäiriön ja rikollis- sekä väkivaltakäyttäytymisen väliseen yhteyteen (Arola ym. 2016; Johnson ym. 2000; Volayka 2014), mikä näkyy esimerkiksi henkirikosten tekemisenä (Culhanen ym. 2016). Etenkin antisosiaalinen persoonallisuushäiriö näyttää toistuvasti yhtenä keskeisimmistä henkirikoksiin liittyvistä häiriöistä (Culhanen ym. 2016; Sea ym. 2020).

5.3 C-ryhmä

C-ryhmä on ainoa, joka ei näytä olevan merkittävästi yhteydessä henkirikosten tekemiseen. Laajasalon ym. (2013) tutkimuksessa vain 21:llä henkirikoksen tehneellä (3,5 %) 593 henkilön otoksesta oli C-ryhmän persoonallisuushäiriö. Rikos- ja oikeuspsykiatrisista ilmoituksista koostuvaa aineistoa analysoitiin logistisen regressioanalyysin avulla. C-ryhmän persoonallisuushäiriöt ovat henkirikoksen tekijöillä siis harvinaisia, mutta ei olemattomia. Henkilöt, joilla oli C-ryhmän persoonallisuushäiriö, tekivät myös huomattavasti vähemmän muita väkivaltarikoksia. (Laajasalo ym. 2013.) Tulokset tukevat Johnson ym. (2000) tuloksia, jossa he eivät löytäneet merkittävää yhteyttä C-ryhmän ja rikolliskäyttäytymisen välillä. Laajasalon ym. (2013) tuloksista käy myös ilmi, että C-ryhmään kuuluvat henkilöt katuiivat tekoaan eniten sekä tunnustivat tekonsa ennemmin, verrattuna A- ja B-ryhmään. C-ryhmän häiriöt eivät näytä liittyvän merkittävästi henkirikoksiin, mutta ne voivat vaikuttaa tekijän käyttäytymiseen muilla tavoilla, kuten syyllisyyden kokemisessa ja tunnustushalukkuudessa (Laajasalo ym. 2013).

5.4 Vaikea persoonallisuushäiriö

Swinsonin ym. (2021) tutkimuksessa yli puolet (56,3 %) henkirikostapauksista täytti jonkin persoonallisuushäiriön kriteerin (n=600). Vastaava osuus väestötasolla on vain 5–15 %, mikä kertoo persoonallisuushäiriöiden yliedustuksesta vankien populaatiossa. Suurimmasta osasta tapauksia löydettiin myös persoonallisuushäiriöihin viittaavia tekijöitä ja vain neljästä tapauksesta ei voitu huomata minkäänlaisia viitteitä. Kaikista tapauksista 35 prosentilla oli vaikea persoonallisuushäiriö. Kun tarkasteltiin vain persoonallisuushäiriöitä sairastavia henkilöitä vakavuusspektrin perusteella, yli puolella (62 %) näistä oli vaikea persoonallisuushäiriö.

Vaikea persoonallisuushäiriö nousi keskeisimmäksi piirteeksi henkirikosten tekijöiden joukossa verrattuna muihin persoonallisuushäiriöihin, kuten antisosiaaliseen persoonallisuushäiriöön. Vaikean persoonallisuushäiriön korostaminen antisosiaalisen

persoonallisuushäiriön sijaan poikkeaa Sean ym. (2020) havainnoista, joissa nimenomaan antisosiaalinen persoonallisuushäiriö korostui. Vaikea persoonallisuushäiriö korostuu laajoissa aineistoissa erityisesti silloin, kun tarkastellaan henkirikosten vakavuutta ja väkivaltaisuuden astetta. (Swinson ym. 2021.)

5.5 Psykopatia

Foxin ja DeLisin (2019) tutkimuksen mukaan psykopatia ja henkirikokset ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa ($r=0,68$). Psykopatian esiintyvyys yleisen väestön keskuudessa on noin yksi prosentti (Tharsini ym. 2021), mikä korostaa henkirikosten tehneiden psykopaattien osuutta. Meta-analyysin tulokset perustuivat aiempaan tutkimukseen ja jokainen niistä koodattiin yksilöllisesti, jotta voitiin arvioida tiettyjä psykopatian tasoja ja murharikollisten määriä. Tuloksien mukaan henkirikoksista tuomitut saivat psykopatiamittauksissa merkittävästi korkeammat pisteet kuin ei-rikolliset. Psykopatian ja henkirikosten välisen yhteyden merkitsevyys kasvoi sitä mukaa, mitä vakavampi henkirikoksen ilmenemismuoto oli kyseessä. Yhteyden merkitsevyys kasvoi seksuaalisessa henkirikoksessa ($r=0,71$) ja sadistisessa henkirikoksessa ($r=0,78$). (Fox & DeLisi 2019.)

Tulokset tukevat pimeän kolmion teoriaa, jossa psykopatia yhdistetään useimmiten rikollisuuden kontekstiin (Lyons 2019). Lisäksi psykopatian ja henkirikosten välisen yhteyden vahvistuminen teon väkivaltaisuuden kasvaessa tukee Lyonsin (2019) näkemystä psykopatiasta ”pimeimpänä” piirteenä. Tulokset vahvistavat aiempia havaintoja psykopatian ja rikolliskäyttäytymisen yhteydestä (Tharsinin ym. 2021) ja viittaavat siihen, että tämä yhteys kattaa myös henkirikokset (Fox & DeLisi 2019). Psykopatia näyttäytyy systemaattisesti vahvimpana yksittäisenä persoonallisuuspiirteenä henkirikoksiin liittyvissä tutkimuksissa – erityisesti silloin, kun rikos on tunnekylmä (Fox & DeLisi 2019).

6 Persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikosten toteutumiseen

6.1 Henkirikoksen luonne

Persoonallisuushäiriöt eivät liity ainoastaan siihen, kuka tekee henkirikoksen, vaan myös siihen, miten teko toteutetaan. Esimerkiksi impulsiivisuus, välineellisyys ja väkivallan aste vaihtelevat häiriötyypin mukaan. Häkkänen ja Laajasalo (2006) havaitsivat yhteyden persoonallisuushäiriöiden ja erilaisten tappamisen tekotapojen sekä rikoskäyttäytymisen välillä. Aineisto koostui 182 henkirikoksen tekijästä ja tiedot saatiin oikeuspsykiatristen tutkimusten lausunnoista lääkäriviraston arkistosta. Tämän jälkeen ne analysoitiin sisällöllisesti rikospaikan käyttäytymisen, rikosentekijän ja uhrin ominaisuuksien mukaan.

Persoonallisuushäiriöstä kärsivät henkilöt siirsivät ruumista useammin kuin muut (33,3 %). Diagnosoimattomien osuus ruumiin siirtämisestä oli vain 8,3 %. Henkilöt, joilla on persoonallisuushäiriö, aiheuttivat 2.5 kertaa todennäköisemmin haavoja uhrin kasvoihin. Riidan edeltäminen tapossa oli myös yleisempää (71,1 %) persoonallisuushäiriöiden ryhmässä. Lisäksi he käyttivät useimmiten tappovälineinä aseita, ja potkiminen sekä lyöminen liittyi usein henkirikoksen tekijään, jolla oli persoonallisuushäiriö. (Häkkänen & Laajasalo 2006.) Erityisesti henkilöt, joilla on vaikea persoonallisuushäiriö, löivät tai potkivat uhriaan useimmiten verrattuna muihin persoonallisuushäiriöihin (Swinson ym. 2021). Psykopaattien keskuudessa (n=50) yleisin tappamisen väline oli veitsi (30 %). Seuraavaksi yleisimmät olivat ase (18 %), esineet, joita ei tavallisesti pidetä aseena (18 %) ja erilaisten aseiden yhdistelmä (18 %). (Porter & Woodworth 2007.) Vaikeasta persoonallisuushäiriöstä kärsivien yleisin tappamisen väline oli myös terävä esine (Swinson ym. 2021), mikä vastaa psykopaattien käyttämää tappamisen välinettä.

Porterin ja Woodworthin (2007) mukaan psykopaattien väkivalta on saalistavampaa kuin muiden rikollisten väkivalta. Psykopaatit tekivät myös todennäköisemmin instrumentaalisia ja kylmäverisiä henkirikoksia kuin henkilöt, jotka eivät olleet psykopaatteja. Instrumentaaliset henkirikokset olivat myös kaksi kertaa yleisempiä psykopaattien keskuudessa (42,1 %), kuin muilla rikollisilla. Tulokset tukevat Tharshini ym. (2021) tutkimuksen tuloksia instrumentaalisen väkivallan ja psykopatian välisestä yhteydestä. Instrumentaalisuus on siis tunnistettavissa myös vakavammissa väkivallan muodoissa. Instrumentaalisuuden lisäksi 89 % psykopaattien tekemistä henkirikoksista olivat suunnitelmallisia, eikä niissä ilmennyt merkittävää impulsiivista tai reaktiivista käyttäytymistä. Instrumentaalisen väkivallan esiintyminen erityisesti psykopaateilla osoittaa, että teko ei usein ole hetken impulssi, vaan

tietoinen keino saavuttaa jokin tavoite. (Porter & Woodworth 2007.) Tulos on ristiriidassa pimeän kolmion teorian kanssa, jonka mukaan kaikkiin kolmeen piirteeseen yhdistetään impulsiivisuus (Lyons 2019).

Foxin ja DeLisin (2019) mukaan psykopaateilta puuttui tunnepohjainen ymmärrys. Psykopaatit kuvailivat henkirikostapauksiaan arkipäiväisesti ja hymyilivät epäjohdonmukaisesti kuvaillessaan väkivaltaisia tekoja (Fox & DeLisi 2019). Foxin ja DeLisin (2019) tulokset antavat tukea Paulhusin ja Williamsin (2002) määritelmälle psykopatiasta, jonka mukaan psykopatiassa ominaista on tunnekylmyys ja huono empatiakyky. Myös henkirikosten kylmäverinen luonne (Porter & Woodworth 2007) viittaa tunnepohjaisen ymmärryksen puuttumiseen.

6.2 Tekijä-uhri-suhde

Tekijän ja uhrin välinen suhde antaa lisäymmärrystä siitä, kuinka persoonallisuushäiriöt voivat vaikuttaa uhrin valintaan ja rikoksen sosiaaliseen kontekstiin.

Persoonallisuushäiriöiden luonne vaikuttaa siihen, valitaanko uhriksi tuttu vai tuntematon henkilö. Häkkänen ja Laajasalon (2006) mukaan henkilöt, joilla on persoonallisuushäiriö, tappoivat useammin tuttavien (59,1 %) kuin tuntemattoman (6,8 %) henkilön (n=182). Tämä oli toiseksi korkein osuus viiden ryhmän välillä, joissa huumeriippuvaisten osuus oli korkein (86,7 %). Myös entisen läheisen kumppanin osuus henkirikosuhreista oli merkittävä (29,5 %) henkilöillä, joilla oli persoonallisuushäiriö. (Häkkänen & Laajasalo 2006.)

Psykopaatit valitsevat uhrinsa usein samankaltaisin tavoin kuin henkilöt, joilla on jokin muu persoonallisuushäiriö. Psykopaattien uhreista 77,8 % oli tuttuja, kun tuntemattomien osuus oli vain 22,2 % (n=50). Mielenkiintoista on, että psykopaattien uhreista peräti neljä yhdeksästä (44,4 %) oli nykyisiä tai entisiä työtovereita ja liikeyhteistyökumppaneja. Vastaava osuus ei-psykopaattien joukossa oli selvästi pienempi, 17,1 % (7/41). (Porter ja Woodworth 2007.)

Havaintoja tehtiin myös persoonallisuushäiriöiden ja tuntemattoman uhrin valinnan välisestä yhteydestä. Swinsonin ym. (2021) mukaan vaikealla persoonallisuushäiriöllä ja tuntemattoman tappamisella oli merkittävä yhteys (OR 2.47; p = 0,017). Vaikeasta persoonallisuushäiriöstä kärsivistä 18 % surmasi tuntemattoman uhrin, kun muissa persoonallisuushäiriöissä vastaava osuus oli 8 % (Swinson ym. 2021). Havainto siitä, että vaikeasta persoonallisuushäiriöstä kärsivät surmasivat useammin tuntemattomia uhreja, viittaa

sihen, että tällä häiriöllä voi olla erityinen vaikutus empatiakyvyn ja riskinarvioinnin horjumiseen. Henkirikoksen henkilökohtaisuus tai etäisyys voi siten toimia eräänlaisena indikaattorina häiriön luonteesta. Suurin osa persoonallisuushäiriöstä kärsivistä henkilöistä suuntasi teon lähipiiriin (Häkkinen & Laajasalo 2006; Porter & Woodworth 2007). Kuitenkin vaikea persoonallisuushäiriö voi irrottaa teon ihmissuhdekontekstista lähes kokonaan, jolloin uhri on todennäköisemmin tuntematon (Swinson ym. 2021).

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaiset persoonallisuushäiriöt ovat yhteydessä henkirikoksiin ja millä tavoin ne ilmenevät henkirikosten tekemisessä. Tämä avaa mahdollisuuden laajentaa stereotyyppistä kuvaa tappajasta ja nostaa esiin muitakin piirteitä psykopatian ja antisosiaalisuuden lisäksi. Lisäksi persoonallisuushäiriöiden tarkastelu henkirikosten taustatekijöinä mahdollistaa psykologisen ymmärryksen laajentamisen tappamisen syistä.

Tulosten mukaan persoonallisuushäiriöt ovat yhteydessä henkirikosten tekemiseen (Apostolopoulos ym. 2018; Culhanen ym. 2016; Fox & DeLisi 2019; Sea ym. 2020; Swinson ym. 2021). Yhteyttä tarkasteltiin vankien populaatiossa, jossa persoonallisuushäiriöiden esiintyvyys oli yliedustettuna. Yhteys näkyi A- ja B-ryhmän häiriöinä, joista etenkin skitsotyyppinen, eristäytyvä ja antisosiaalinen persoonallisuushäiriö nousivat esiin (Apostolopoulos ym. 2018, Culhanen ym. 2016 & Sea ym. 2020). DSM-järjestelmän lisäksi persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikosten tekemiseen havaittiin vaikeana persoonallisuushäiriönä ja psykopatiana (Fox & DeLisi 2019; Swinson ym. 2021).

Persoonallisuushäiriöstä kärsivien henkilöiden henkirikoksista voitiin erottaa erilaisia teemoja. Henkilöt, joilla on persoonallisuushäiriö, aiheuttivat useammin haavoja uhrin kasvoihin (Häkkänen & Laajasalo 2006). Lisäksi he käyttivät useimmiten tappovälineinä aseita tai veistä (Häkkänen & Laajasalo 2006, Porter & Woodworth 2007). Psykopaattien tappamiseen yhdistettiin usein instrumentaalisuus (Porter & Woodworth 2007) ja kylmäverisyys (Fox & DeLisi 2019). Eri persoonallisuushäiriöt vaikuttivat myös eri tavalla tekijä-uhri-suhteeseen. Henkilöt, joilla on persoonallisuushäiriö tai psykopatia, tappoivat useammin tuttavien kuin tuntemattoman (Häkkänen & Laajasalo 2006; Porter & Woodworth 2007). Sen sijaan henkilöillä, jotka kärsivät vaikeasta persoonallisuushäiriöstä, havaittiin olevan merkittävä yhteys tuntemattoman tappamiseen (Swinson ym. 2021).

Aiemmat tutkimukset rikollisuudesta ja väkivaltakäyttäytymisestä (Arola ym. 2016; Johnson ym. 2000; Tharshini ym. 2021; Volavka 2014) tukevat havaintoja, joiden mukaan A- ja B-ryhmän persoonallisuushäiriöt sekä psykopatia ovat yhteydessä henkirikosten tekemiseen (Apostolopoulos ym. 2018; Culhanen ym. 2016; Fox & DeLisi 2019; Sea ym. 2020). Lisäksi aiemmassa kirjallisuudessa havaittu instrumentaalisuus psykopaattien henkirikoksissa (Tharsini ym. 2021) pystyttiin tunnistamaan myös tässä tutkielmassa (Porter & Woodworh

2007). Pimeän kolmion teoria sai tukea väitteelle psykopatian yhdistämisestä rikolliskäyttäytymiseen (Lyons 2019), koska psykopatia nousi yhdeksi keskeiseksi tekijäksi henkirikosten tekemisessä (Fox & DeLisi 2019).

Vaikka populaarikulttuuri usein yhdistää henkirikokset psykopaattisiin tekijöihin, tämän tutkielman perusteella on selvää, että todellisuus on monimuotoisempi. Psykopatia korostuu edelleen vakavimpien henkirikosten yhteydessä, mikä tukee osiltaan stereotyyppistä käsitystä henkirikosten tekijöistä (Fox & DeLisi 2019; Sea ym. 2020). Kuitenkin myös muut persoonallisuushäiriöt - kuten skitsotyyppinen tai vaikea persoonallisuushäiriö - ovat selvästi yliedustettuja tekijäpopulaatioissa (Apostolopoulos ym. 2018; Swinson ym. 2021). Stereotyyppisten piirteiden ohella on tärkeää tutkia ja korostaa myös muiden persoonallisuushäiriöiden yhteyksiä henkirikosten tekijöihin, sillä se syventää tekijöiden moniulotteisempaa ymmärrystä. Tämä voi puolestaan vähentää jonkin tietyn persoonallisuushäiriön leimaantumista.

Olennaista on myös huomauttaa, että erilaiset persoonallisuushäiriöt eivät automaattisesti altista henkilöä riistämään toisen henkeä. Esimerkiksi psykopatiana on tutkittu myös yritysmaailman kontekstissa, jossa sitä on todettu esiintyvän etenkin johtajien tasolla (Boddy ym. 2022). Tällöin piirre voi auttaa yksilöä menestymään elämässä sen sijaan, että hän ajautuisi rikollisuuden tielle. Boddyn ym. (2022) tulokset tukevat Lyonsin (2019) näkemystä, jossa pimeän kolmion mallin piirteistä voi joskus olla hyötyä itselle, etenkin työelämässä.

Henkirikoksiin ei useinkaan liity vain yhtä syytä, minkä takia pelkän yksittäisen näkökulman korostaminen henkirikosten taustalla on myös vaikeaa. Persoonallisuushäiriöt ovat yksi tekijä muiden joukossa – rinnalla vaikuttavat myös sosiaaliset, biologiset ja ympäristöön liittyvät olosuhteet. Näiden yhteisvaikutuksia tulisi tutkia yhä enemmän poikkitieteellisestä näkökulmasta. Tällöin jatkotutkimuksissa voitaisiin keskittyä henkirikosten taustalla samanaikaisesti vaikuttavien psykologisten ja sosiaalisten tekijöiden tarkasteluun. Useampien tekijöiden päällekkäinen tarkastelu mahdollistaisi syvällisemmän ymmärryksen tekijäprofiilista.

Tutkielmassa nousi esiin tiettyjä rajoituksia. Erilaisten luokitusjärjestelmien yhdistäminen aiheutti haasteita. Esimerkiksi Culhanen ym. (2016) tutkimuksessa hyödynnettiin kategorista luokitusjärjestelmää (akseli I ja – II), mikä eroaa DSM-luokitusjärjestelmästä. Lisäksi joissakin aineistoissa oli pienet otoskoot, mikä vaikeuttaa tulosten yleistettävyyttä.

Rajoituksista huolimatta tutkielmani tarjosi arvokasta tietoa persoonallisuushäiriöiden yksityiskohtaisesta tarkastelusta ja henkirikosten tekemisen välisestä suhteesta. Aineistojen kansainvälisyys vahvisti tutkimuksen luotettavuutta, sillä persoonallisuushäiriöiden yhteys henkirikoksiin havaittiin useissa eri maissa. Laadullisista sekä määrällisistä aineistoista nousi esiin arvokasta tietoa tekijäprofiilin psykologisista piirteistä. Monitahoinen ymmärrys henkirikoksen tekijäprofiileista ei ainoastaan lisää tietoa, vaan voi myös vähentää leimaamista ja edistää rakentavampia yhteiskunnallisia ratkaisuja. Tämä tutkielma jäsentää aiempaa tutkimustietoa persoonallisuushäiriöiden ja henkirikosten yhteyksistä tavalla, joka voi tukea riskinarviointia ja ennaltaehkäisyä.

Lähteet

- Arola, R., Antila, H., Riipinen, P., Hakko, H., Riala, K., & Kantojärvi, L. (2016). Borderline personality disorder associates with violent criminality in women: A population based follow-up study of adolescent psychiatric inpatients in Northern Finland. *Forensic Science International*, 266, 389–395.
- Boddy, C. R., Taplin, R., Sheehy, B., & Murphy, B. (2022). Finding psychopaths in white-collar jobs: A review of the evidence and why it matters. *Society and Business review*, 17(2), 217-235.
- Botelho, M., & Goncalves, R. A. (2016). Why do people kill? A critical review of the literature on factors associated with homicide. *Aggression and violent behavior*, 26, 9–15.
- Brewer-Smyth, K., & Burgess, A. W. (2021). Neurobiology of female homicide perpetrators. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(19–20), 8915–8938.
- Haslam, N. (2007). *Introduction to Personality and Intelligence*. SAGE
- Hellen, F., Lange-Asschenfeldt, C., Ritz-Timme, S., Verhülndonk, S., & Hartung, B. (2015). How could she? Psychosocial analysis of ten homicide cases committed by women. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 36, 25–31.
- Jain, P., & Pareek, P. (2022). Research on the Motives for Homicide. *Issue 2 Indian Journal of Law and Legal Research.*, 4, 1.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Smailes, E., Kasen, S., Oldham, J. M., Skodol, A. E., & Brook, J. S. (2000). Adolescent personality disorders associated with violence and criminal behavior during adolescence and early adulthood. *The American journal of psychiatry*, 157(9), 1406–1412.
- Kaakinen, M. & Ellonen, N. (n.d) Logistinen regressio. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [Viitattu 17.4.2025.]
- Kampman, O., Poutanen, O. & Esa Aromaa, (2013). Temperamentti ja persoonallisuushäiriöt masennuksen muovaajina. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 2013;129(18):1908–15
- Kestilä-Kekkonen, E. (2023) Kovarianssi ja korrelaatio. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [Viitattu 17.4.2025.]

- Knežević, V., Ratković, D., Ivanović-Kovačević, S., Vejnović, A. M., Šobot, V., Čomić, M., & Knežević, J. (2023). Psychiatric characteristics of homicide perpetrators in Serbia. *Srpski Arhiv Za Celokupno Lekarstvo*, 151(9–10), 578–582.
- Lehti, M. (2019). *Henkirikokatsaus 2019*. (Katsauksia; No. 34/2019). Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/301889>
- Lyons, M. (2019). *The dark triad of personality: Narcissism, machiavellianism, and psychopathy in everyday life*. Academic Press.
- Seppälä, N., Poutanen, O. & Niskanen, O. (1998). Persoonallisuushäiriöt. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 1998;114(19):1939–0
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality. Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556–563.
- Price, P. C., & Jhangiani, R. S. (2018). *Research Methods in Psychology* (New Zealand Edition). Saylor Foundation.
- Rovasalo, A. (2023). Persoonallisuushäiriöt. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00407>
- Repo-Tiihonen, E. (2007). Psykopatia. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 2007;123(19):2369–74
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja.
- Simpson, A. I., Penney, S. R., & Jones, R. M. (2022). Homicide associated with psychotic illness: What global temporal trends tell us about the association between mental illness and violence. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 56(11), 1384-1388.
- Tharshini, N. K., Ibrahim, F., Kamaluddin, M. R., Rathakrishnan, B., & Che Mohd Nasir, N. (2021). The link between individual personality traits and criminality: A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 18(16), 8663.
- Volavka, J. (2014). Comorbid Personality Disorders and Violent Behavior in Psychotic Patients. *Psychiatric Quarterly*, 85(1), 65–78.
- Walsh, Z., Swogger, M. T., & Kosson, D. S. (2009). Psychopathy and instrumental violence: Facet level relationships. *Journal of personality disorders*, 23(4), 416–424.

Liitteet

Liite 1. aineistoartikkeli

- 1) Häkkänen, H., & Laajasalo, T. (2006). Homicide Crime Scene Behaviors in a Finnish Sample of Mentally Ill Offenders. *Homicide Studies*, 10(1), 33–54.
- 2) Porter, S., & Woodworth, M. (2007). “I’m Sorry I did it ...but He Started it”: A Comparison of The Official and Self-Reported Homicide Descriptions of Psychopaths and Non-Psychopaths. *Law and Human Behavior*, 31(1), 91–107.
- 3) Laajasalo, T., Ylipekka, M., & Häkkänen-Nyholm, H. (2013). Homicidal behaviour among people with avoidant, dependent and obsessive-compulsive (cluster C) personality disorder. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 23(1), 18–29.
- 4) Culhane, S. E., Hildebrand, M. M., Mullings, A., & Klemm, J. (2016). Self-reported disorders among serial homicide offenders: Data from the Millon Clinical Multiaxial Inventory–III. *Journal of Forensic Psychology Practice*, 16(4), 268–286.
- 5) Apostolopoulos, A., Michopoulos, I., Zachos, I., Rizos, E., Tzeferakos, G., Manthou, V., ... Douzenis, A. (2018). Association of Schizoid and Schizotypal Personality disorder with violent crimes and homicides in Greek prisons. *Annals of General Psychiatry*, 17(1), 35–35.
- 6) Fox, B., & DeLisi, M. (2019). Psychopathic killers: A meta-analytic review of the psychopathy-homicide nexus. *Aggression and Violent Behavior*, 44, 67–79.
- 7) Sea, J., Beauregard, E., & Youngs, D. (2020). Behavioural profiles and offender characteristics: Typology based on the Personality Assessment Inventory (PAI) in homicide cases. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 17(3), 310–331.
- 8) Swinson, N., Webb, R., & Shaw, J. (2021). The prevalence of severe personality disorder in perpetrators of homicide. *Personality and Mental Health*, 15(1), 49–57.